

[ฉบับนี้ หน้า 86-101]

การเปิดรับสื่อและการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาสื่อสารมวลชน Media Exposure and Knowledge Seeking of Mass Communication Students

อัญชลี วงษ์บุญงาม * คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Anchulee Wongboonngam, Faculty of Mass Communication Technology,

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

Email: anchulee.y@rmutp.ac.th

Received: 28 April 2019 ; Revised: 23 June 2019; Accepted: 29 June 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและพฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการแสวงหาความรู้ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน และวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานครเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามข่าวสาร สถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด และสนทนาข่าวสาร สถานการณ์ปัจจุบันกับเพื่อนมากที่สุด แต่เชื่อถือข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด การเปิดรับสื่อวันจันทร์-วันศุกร์พบว่าเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด รองลงมาคือสื่อบุคคล และเว็บไซต์ ส่วนวันเสาร์-วันอาทิตย์เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด รองลงมาคือโทรทัศน์และภาพยนตร์ โดยเปิดรับหนังสือพิมพ์น้อยที่สุดในทุกวัน ด้านการแสวงหาความรู้พบว่า แสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสวงหาจากสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด รองลงมาคือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเว็บไซต์ส่วนวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนจะใช้รูปแบบการเรียนกับผู้สอนมากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมออนไลน์ และการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยปัญหาและอุปสรรคของการแสวงหาความรู้คือการตีความคำสำคัญ การถูกปิดกั้นข้อมูล การบิดเบือนข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสัญญาณอินเทอร์เน็ต

คำสำคัญ: การเปิดรับสื่อ, การแสวงหาความรู้

* อัญชลี วงษ์บุญงาม (ผศ.) : อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Abstract

This research aims to study media exposure and knowledge seeking behavior of mass communication students in Bangkok included problem and obstruction in knowledge seeking. Methodology for the research was mixed method between the qualitative research and quantitative research by used depth interviews with 12 samples and survey research with 420 samples.

Findings were found that Mass Communication students in Bangkok were social media exposed mostly for follow the news, current situation and had conversation about news, current situation mostly with friend. But they were trust mostly the information from television. Media exposure on Monday to Friday found that social media exposure was the mostly next were person media and website. On Saturday to Sunday found that social media exposure was the mostly next were television and movie. The least media exposure in everyday was newspaper. Knowledge seeking were found that they seek from various media in the moderate level. They were seek from social media mostly next were electronics and website. How to knowledge seek by study were used tutorials mostly next were online activities and group activities. Problems and obstruction in knowledge seeking were key words, data blocking, data distortion, data analysis and internet signal.

Key word: media exposure, knowledge seeking

บทนำ

ปรากฏการณ์สำคัญด้านสื่อสารมวลชนของประเทศไทยปี 2557 คือการเปลี่ยนระบบการส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบอนาล็อกไปสู่ระบบโทรทัศน์ดิจิทัล (Digital Television) โดยสถานีโทรทัศน์ที่ออกอากาศระบบอนาล็อกจะทยอยกันยุติการออกอากาศระบบอนาล็อกไปเรื่อยๆ จนครบทุกสถานีในปี 2566 (คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2559) สถานการณ์โทรทัศน์ดิจิทัลในครั้งปีแรกของปี 2558 เป็นช่วงเวลาของการแข่งขัน โดยเป้าหมายของทุกช่องอยู่ที่การแย่งชิงผู้ชมจากช่อง 3 และช่อง 7 ซึ่งมีสัดส่วนเม็ดเงินโฆษณา 2 ช่องรวมกันประมาณ 68,000 ล้านบาท แต่ผลสรุปของครึ่งปีแรกของปี 2558 คือผู้ประกอบการหลายช่องขาดทุน (ฉลองศักดิ์ สุขใจธรรม, 2558) ส่งผลให้ช่องไทยทีวีและช่อง LOCA ยุติการออกอากาศด้วยการไม่จ่ายค่าสัมปทานทีวีดิจิทัลงวดที่ 2 และบริษัท Grammy ได้ขายหุ้นธุรกิจ Event และขายธุรกิจกล่องทีวีดาวเทียม รวมถึงขายธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อระดมทุนหนุนช่อง ONE และช่อง GMM Channel ด้านบริษัท RS ก็ได้ขายหุ้น 9% ให้กับกลุ่ม King Power เพื่อเป็นทุนขับเคลื่อนช่อง 8 ต่อไป (ฉลองศักดิ์ สุขใจธรรม, 2558) สถานการณ์วิกฤตสื่อไม่ได้มีเฉพาะกลุ่มโทรทัศน์ดิจิทัล ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ต้นปี 2559 นิตยสารอิมเมจได้ประกาศปิดตัวลงและตามมาด้วยสื่อสิ่งพิมพ์อื่นอีกที่ทยอยปิดตัวลงในปี 2559-2560 เพราะประสบปัญหาขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลหรือ Digital Disruption อาทิ นิตยสารสกุลไทย นิตยสารพลอยแถมเพชร หนังสือพิมพ์บ้านเมือง นิตยสารดิฉัน นิตยสารขวัญเรือน และนิตยสารคู่สร้างคู่สม เป็นต้น นับว่าปี 2560 เป็นปีที่สื่อมวลชนไทยได้รับผลกระทบจากการที่ผู้อ่านเปลี่ยนไปเสพสื่อออนไลน์อย่างเห็นได้ชัด (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2560)

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลหรือ Digital Disruption หมายถึง สภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ นวัตกรรมใหม่หรือรูปแบบธุรกิจใหม่เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่เดิม เช่น โทรศัพท์มือถือทำให้คนดูโทรทัศน์ลดลง บริการของ Netflix ทำให้คนไปชมภาพยนตร์ในโรงลดลง ซึ่ง Disruptive Technologies หมายถึงเทคโนโลยีที่ทำให้หลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นอยู่และกระทบต่อการทำมาหากิน ธุรกิจ และการดำเนินชีวิตของผู้คน สำหรับ Disruptive Technologies ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารก็คือ Mobile internet (วารภรณ์ สามโกเศศ, Internet, 2559)

ด้านพฤติกรรมบริโภคสื่อของไทย (Media Consumption) พบว่า สมาร์ทโฟนเป็นอุปกรณ์ที่ประชาชนใช้เพื่อเข้าถึงสื่อออนไลน์มากที่สุด รองลงมาคือคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และสมาร์ททีวี หากเป็นสื่อออนไลน์ประเภทภาพเคลื่อนไหวและเสียง จะใช้คอมพิวเตอร์เพื่อรับชมหรือรับฟังเป็นส่วนใหญ่ตรงกันข้ามกับการบริโภคสื่อออนไลน์อื่นๆ ที่ประชาชนเข้าถึงด้วยสมาร์ทโฟนเป็นส่วนมาก และสื่ออื่นๆ ที่ประชาชนนิยมมากที่สุดคือ Social Network ได้แก่ Facebook, Instagram, Twitter, Line (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ปัจจุบันโทรศัพท์มือถือพัฒนาไปสู่การหลอมรวมอุปกรณ์หลายชนิดตั้งแต่คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ เครื่องเล่นเกม ระบบอินเทอร์เน็ตเข้าไปอยู่ในโทรศัพท์มือถือเครื่องเดียว เครื่องเดียว (Smart phone) และยังมีราคาถูกลงจนผู้คนทั่วไปสามารถเป็นเจ้าของได้ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปสามารถเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ต่างๆ ได้ราวกับเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง นั่นคือนักข่าวพลเมือง (Citizen Journalist) แม้ในวงการนักข่าวมืออาชีพ (Professional Journalist) ก็ยังมีการใช้โทรศัพท์มือถือแบบ smart phone ในการรายงานข่าว (มานะ ตีรยาภิวัฒน์, 2553) เนื่องจากสามารถถ่ายทอดข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและส่งได้หลากหลายช่องทางตั้งแต่ส่งภาพออกอากาศโทรทัศน์ ส่งเสียงออกอากาศทางวิทยุ โพสต์ภาพทางแอปพลิเคชันต่างๆ หรือรายงานสดผ่านแอปพลิเคชันอย่าง facebook ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่ประชาชนนิยมใช้มากที่สุดในสังคมออนไลน์ โดยในปี 2561 มีประชากรโลกจำนวน 7.593 พันล้านคน มีประชากรเข้าใช้งาน Social Media เป็นประจำมากถึง 3.196 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 42.09 สำหรับ Social Media ที่ประชากรทั่วโลกนิยมใช้อันดับหนึ่งคือ Facebook รองลงมาคือ YouTube ถัดไปคือ Whatsapp (brandbuffe, Internet, 2561)

แม้ว่าประชาชนทั่วไปจะสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารได้แต่ยังคงมีความแตกต่างจากนักข่าวมืออาชีพ เนื่องจากข้อมูลที่รายงานนั้นยังมีความดิบ หมายความว่าไม่มีการวางแผนงานข่าว ไม่ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ไม่รู้เบื้องหน้าเบื้องหลังของข้อมูลมาก่อน และมีการใส่อารมณ์ความคิดเห็นส่วนตัว ซึ่งทั้งหมดนี้คือลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ไม่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้จุฬพล รอดคำดีอธิบายไว้ว่าสิ่งที่สื่อใน social media ไม่มีคือความเป็นมืออาชีพ (professional) ปัจจุบันประชาชนทั่วไปรายงานข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ social media หรือบางครั้งสื่อมวลชนก็นำเอาเรื่องใน social media มารายงาน ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ขาดความน่าเชื่อถือ ส่วนสื่อมวลชนหลักหากต้องการจะอยู่รอดก็ต้องคงความน่าเชื่อถือและความเป็นมืออาชีพ นั่นคือความลึกซึ้ง ประเด็น มุมมองที่กว้างขึ้น สถิติ ข้อมูล หลักฐานที่น่าเชื่อถือ ผู้รับสารต้องเกิดสติปัญญา ข่าวต้องเป็นยิ่งกว่าข่าว (จุฬพล รอดคำดี, 2561)

ทุกวันนี้ประชาชนไม่ได้เป็นผู้รับสารฝ่ายเดียวแต่ยังเป็นผู้ส่งต่อข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสื่อต่างๆ ด้วย ดังนั้นการเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการสร้างวาทกรรมที่มีเนื้อหาทั้งภาพ ข้อความ และเสียงบรรยายที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ความเกลียดชัง ความขัดแย้งในสังคมจึงถูกส่งต่อผ่านการกดไลค์ (Like) กดแชร์ (Share) หรือการส่งต่อลิงค์ข้อความให้ผู้อื่น (Link) เกิดการส่งต่อความเกลียดชัง การนำเสนอและผลิตซ้ำๆ จนประชาชนที่รับข้อมูลข่าวสารความรุนแรงเกิดความเคยชินจนมองเป็นเรื่องธรรมดา แม้ว่าทุกคนจะมีเสรีภาพในการสื่อสาร

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

แต่อย่างไรก็ตามเสรีภาพก็ควรตั้งอยู่บนความรับผิดชอบของทุกคนที่สื่อสารด้วยเช่นกัน (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2557) ซึ่ง Kovach and Rosenstiel (Internet, 2007) กล่าวว่าสื่อมวลชนต้องยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพด้วยหลักสำคัญสามประการคือ สื่อมวลชนต้องจงรักภักดีต่อความจริง สื่อมวลชนต้องตรวจสอบความจริง และสื่อมวลชนต้องภักดีต่อพลเมือง ดังนั้นบทความวิจัยชิ้นนี้จึงขอนำเสนอผลจากการวิจัยเรื่อง “การเปิดรับสื่อและการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการศึกษาพฤติกรรม的开รับสื่อและพฤติกรรม的开แสวงหาความรู้ของกลุ่มผู้เรียนทางด้านสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งในอนาคตจะก้าวไปสู่วิชาชีพสื่อสารมวลชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรม的开รับสื่อและพฤติกรรม的开แสวงหาความรู้ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างกัมีพฤติกรรม的开รับสื่อและมีพฤติกรรม的开แสวงหาความรู้แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาคั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกรอบของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan จำนวน 400 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงก่อน (Purposive Sampling) กล่าวคือเลือกจากมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนที่ติดอันดับ 5 อันดับแรกของประเทศ นั่นคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรังสิต นอกจากนี้ยังได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีก 2 มหาวิทยาลัยคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยทั่วโลกของเว็บไซต์เว็บไ่มเมตริกส์ รวมทั้งสิ้น 7 มหาวิทยาลัย จากนั้นแจกแบบสอบถามด้วยวิธีการกำหนดโควต้า มหาวิทยาลัยละ 60 ชุด รวมทั้งสิ้น 420 คน และสัมภาษณ์แบบบังเอิญมหาวิทยาลัยละ 2 คน จำนวนทั้งสิ้น 12 คน โดยไม่สัมภาษณ์นักศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยกรุงเทพไม่อนุญาตให้สัมภาษณ์นักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาพร้อม (Thematic Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ารวม (Sum) และสถิติไค-สแควร์ (Chi-square: X2) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05

นิยามศัพท์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สื่อที่บันทึกข้อมูลสารสนเทศในรูปของสื่อบันทึกสารแม่เหล็ก เช่น disk, optical disk, CD, CD-ROM เป็นต้น โดยบันทึกอักขระ ภาพ เสียง แบบดิจิทัลอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์บันทึกและอ่านข้อมูล

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อผสมที่ช่วยให้คอมพิวเตอร์สามารถผสมผสานกันระหว่างข้อความ ข้อมูล ตัวเลข ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงไว้ด้วยกัน ตลอดจน การนำเอาระบบโต้ตอบกับผู้ใช้ (Interactive) มาผสมผสานเข้าด้วยกัน เช่น website, application, บริการต่างๆ บนโลกออนไลน์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ (Media Exposure)

1.1 การเปิดรับข่าวสาร

การที่ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับข่าวสารได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้รับสาร และความน่าสนใจของตัวเนื้อหาข่าวสารด้วย วิลเบอร์ ชแรมม์ (Schramm, 1971: 350 อ้างถึงใน ศิริพร นันตาคำ, 2551: 4-5) อธิบายว่า ข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสารได้มากจะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของการสื่อสาร ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และพฤติกรรมตามที่ผู้ส่งสารต้องการ โดยผู้รับสารแต่ละคนจะมีพฤติกรรมในการเลือกเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการคือ ความเหงา ความอยากรู้อยากเห็น ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง และลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่าง (ศิริพร นันตาคำ, 2551: 4-5) ปัจจุบันประชาชนมีความต้องการข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารจากหลากหลายแหล่งข้อมูล สื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งซึ่งนับเป็นที่พึ่งของประชาชนเพราะนอกจากประชาชนจะใช้ประโยชน์จากการติดตามข้อมูลข่าวสารแล้วยังสามารถใช้ข่าวสาร สารระ บทความ บทวิเคราะห์ และข้อคิดต่างๆ จากสื่อมวลชนมาเป็นแนวทางในการคิดและตัดสินใจ

1.2 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

พฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารเป็นพฤติกรรมในการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ตั้งอยู่ในกลุ่มการเปิดรับสื่อ โดยการเปิดรับข่าวสารเบคเกอร์ (Becker, 1983: 80) ได้อธิบายโดยจำแนกออกเป็นสามประการคือ หนึ่ง การแสวงหาข้อมูล (Information Seeks) สองการรับทราบข้อมูล (Information Receptivity) และสาม การรับทราบประสบการณ์ (Experience Receptivity) สำหรับปัจจัยการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น บุคคลจะเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการ 6 ประการ คือ เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) เพื่อช่วยในการตัดสินใจ (Decisions) เพื่อต้องการข้อมูลในการพูดคุยสนทนา (Discussions) เพื่อการมีส่วนร่วม (Participating) เพื่อช่วยเสริมสร้างความคิดเห็น (Reinforcement) และเพื่อความบันเทิง (Relaxation and Entertainment)

นอกจากนี้ผู้รับสารจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันนั่นเอง ซึ่งกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารนี้เรียกว่า กระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ซึ่งคือกระบวนการกลั่นกรองข่าวสารของมนุษย์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ การเลือกเปิดรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure or Selective Attention) การเลือกรับรู้หรือเลือกตีความหมาย (Selective Perception or Selective Interpretation) และสุดท้ายการเลือกจดจำ (Selective Retention) (دنوفล ชุ่นจินตามณี, 2545: 25-26)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้

2.1 การแสวงหาความรู้ในยุคสมัยใหม่ (Modernism) และยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism)

แนวคิดยุคสมัยใหม่ (Modernism) ของเฟรดริช นิทเช (Friedrich Wilhelm Nietzsche) อธิบายว่าชีวิตคือเจตจำนงไปสู่ความมีอำนาจ (will to power) เพื่อความเป็นยอตนมนุษย์ (over man or superman)

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

โดยการแข่งขันกันเพื่อให้มีอำนาจเหนือกว่าหรือยิ่งใหญ่กว่าคนอื่น ๆ เก่งกว่าคนอื่น ในแง่ของการเมืองการนำประชาธิปไตยแบบตะวันตกมาปรับใช้ในสังคมไทย จึงส่งผลให้คนในสังคมกลายเป็นคนที่มีศีลธรรมแบบทาสที่มองเห็นแต่ความดีและมุ่งนำเสนอความดีเฉพาะของตนเองและพวกพ้อง แต่ถูกเกลียดและเกลียดชังของผู้อื่น ที่ไม่ใช่ตนเองและไม่ใช่พวกของตนเอง รัฐสมัยใหม่จึงมีการจัดการโดยอาศัยอำนาจจากศีลธรรมและกฎหมายเป็นคำสั่งและรัฐผูกขาดความชอบธรรม ดังจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่คือ ตำรวจ กฎหมาย การลงโทษ ชนชั้น การค้าและครอบครัว การแสดงออกภายนอก การทำสงคราม การรุกรานและการลงโทษ ประชาธิปไตยเสรีนิยมแบบมีตัวแทนและรัฐธรรมนูญเป็นเพียงรูปแบบการปกครองที่เสื่อมถอยใช้มายาคติภายใต้เงื่อนไขของกาลและเทศะเพื่อหาทางออกให้กับการขัดแย้งเท่านั้นเอง การเมืองยุคสมัยใหม่จึงมองเห็นแค่เชิงปริมาณแต่ไม่เห็นเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีนักทฤษฎีอย่างริทเซอร์ (Ritzer) ที่ได้อธิบายปรากฏการณ์นี้ด้วยคำว่า Mcdonalization กล่าวคือร้านค้าต่างๆ เหล่านี้เป็นตัวแทนของกระบวนการที่ศูนย์เหตุผลนิยม โดยดูได้จาก 4 มิติคือ ความมีประสิทธิภาพ การคาดคะเนได้ เน้นการผลิตจำนวนมาก และการใช้สูตรสำเร็จในการปรุงโดยไม่มีพอคัว ซึ่งนั่นคือยุคสมัยใหม่ที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพนั่นเอง (วรวิมลสิน, 2556: 1-4)

สำหรับแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) โจเซฟ ฮัดนอท (Joseph Hudnot) อธิบายว่า หลังสมัยใหม่ (Postmodernism) นั้นจะบ่งบอกถึงการต่อต้านแนวคิดสมัยใหม่ (Modernism) นักทฤษฎีเชื่อว่าการเปลี่ยนจากแนวคิดสมัยใหม่ไปสู่แนวคิดหลังสมัยใหม่จะบ่งบอกถึง “สำนึก” ที่ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจ บรรษัทข้ามชาติที่ได้ก้าวเข้ามาควบคุมวิถีชีวิตด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อมวลชนที่ทรงพลัง โดยวรวิมลสิน (2556: 5) ให้ความหมายว่า หลังสมัยใหม่คือความจริงที่เป็นโลกเสมือนกับโลกความจริงที่อยู่คู่กันจนบางครั้งยากจะจำแนกโลกจริงกับโลกเสมือนได้

ลีโอตาร์ด (Lyotard) กล่าวว่าสิ่งที่ทำให้แนวคิดหลังสมัยใหม่โดดเด่นคือ การตั้งคำถามและการพยายามค้นหาคำตอบ เพื่อให้ได้ตัวเลขและสถิติมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แนวคิดหลังสมัยใหม่จึงเป็นความคิด ประสพการณ์และปฏิบัติที่แสดงออกผ่านทฤษฎีสังคมและศิลปะต่างๆ เป็นสภาวะที่มีลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองที่แตกต่างจากสภาวะทันสมัย (Modernity) และลีโอตาร์ดมองเครือข่ายทางสังคมผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศว่าไม่ใช่ความก้าวหน้าแต่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นเสมือนกลไกขับเคลื่อนที่เป็นอิสระจากมนุษย์ ไม่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ยิ่งกว่านั้นยังทำให้มนุษย์และสังคมถูกทำให้ไร้เสถียรภาพและไล่ตามกระบวนการสังสมวัตถุใหม่ๆ ทั้งในเชิงปฏิบัติและในเชิงความคิด ด้านการเมืองหลังสมัยใหม่ ฌาคส์ ร็องซีแยร์ (Jacques Rancier) กล่าวว่าคือการต่อสู้เพื่อปรับเปลี่ยนการแบ่งแยกการรับรู้ทางการเมือง และทำให้คนที่ไม่มีพื้นที่ในการสื่อสารกลับมามีพื้นที่ในการสื่อสารการไม่เห็นด้วยไม่ใช่เรื่องน่ารังเกียจ ไม่ใช่ความขัดแย้งแต่คือความมีเหตุผลและตรรกะทางการเมือง บทบาทของปัญญาชนจึงไม่ใช่เป็นตัวแทนหรือการพูดแทนประชาชน แต่น่าจะเป็นบทบาทในการช่วยให้ประชาชนพูดเพื่อตัวเอง และสิ่งที่น่ากลัวที่สุดคือ “ฉันทามติ” การที่อำนาจการตัดสินใจของสาธารณะตกไปอยู่ในมือของคนเพียงคนเดียวหรือสมาชิกของสังคมการเมืองกลุ่มเล็กๆ เพียงกลุ่มเดียว ฉันทามติต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนในส่วนที่เหมือนกัน (วรวิมลสิน, 2556: 4-13, 56-64)

2.2 อิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยนิยมที่มีต่อการแสวงหาความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา

การแสวงหาความรู้ (pursuit of knowledge) หรือการวิจัย (research) เป็นบทบาทที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการรู้แจ้งที่เน้นการฝึกฝนสติปัญญาด้วยการศึกษาแก่ความรู้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงมีอิสระในการดำเนินงานและมีเสรีภาพทางวิชาการ (academic freedom) เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาขั้นสูงสุด

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

คิดอย่างมีเหตุผล เข้าถึงความจริงอย่างเป็นระบบ อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ด้วยทฤษฎีและเปลี่ยนแปลงได้ พัฒนาและตรวจสอบได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับทัศนะของลีโอตาร์ด การแสวงหาความรู้คือกิจกรรมทางปัญญาที่เป็นพลวัต การแสวงหาความรู้ที่สำคัญคือการวิจัยที่เปลี่ยนแปลงความคิดและการปฏิบัติไปในแนวทางที่ไม่อาจทำนายล่วงหน้าได้หรือไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน แต่สำหรับฟูโกต์อธิบายว่าความรู้และอำนาจมีความสัมพันธ์กันโดยผ่านวาทกรรม เป้าหมายของการแสวงหาความรู้ไม่ใช่เพียงแต่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อตัวของอัตบุคคลจากวาทกรรมและการผลิตความรู้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและการกระทำต่อตนเองและผู้อื่น ส่วนแดริดาสนับสนุนวิธีการแสวงหาความจริงด้วยวิธีการรื้อสร้าง (deconstruction) คือการมองว่าการแสวงหาความรู้เป็นกิจกรรมสร้างความหมายของภาษาที่แตกต่างไปจากปทัสถาน ผู้แสวงหาความรู้ควรมีบทบาทในการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงวาทกรรมของความเป็นจริงทางสังคมด้วย โดยมีข้อสมมุติฐานว่าความรู้ ความจริงมีอยู่แล้วตามธรรมชาติเพื่อรอการค้นพบ แม้ว่าวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยจะให้ความสำคัญกับทฤษฎีและการวิจัยพื้นฐานมากกว่าการปฏิบัติและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จึงทำให้ละเลยการแสวงหาความรู้ของศาสตร์ทางวิชาชีพและการวิจัยเชิงประยุกต์ / เชิงปฏิบัติการที่มุ่งแก้ปัญหาทางการปฏิบัติมากกว่าการอธิบายความจริงและยังละเลยศาสตร์ที่มุ่งแสวงหาความรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยเหตุนี้อุดมศึกษาจึงพยายามลดข้อจำกัดนี้ด้วยการสนับสนุนการวิจัยแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary research) เพื่อให้ผู้ศึกษามีอิสระจากการถูกครอบงำจากสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง (อภิภา ปรัชญพฤทธิ, 2554 หน้า 215-226)

นอกจากนี้เทคนิคการเรียนรู้ (Study Skills) ก็เป็นสิ่งสำคัญในการแสวงหาความรู้ในการเรียนระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากนักศึกษาหลายคนค้นพบว่าการเรียนในมหาวิทยาลัยเกี่ยวข้องกับวิธีการใหม่ของการเรียนรู้และการมีสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย ในมหาวิทยาลัยผู้เรียนจะถูกคาดหวังและถูกกระตุ้นให้คิดเชิงวิเคราะห์ อภิปรายและโต้แย้งกับผู้ที่มีคุณสมบัติเท่ากันและกับผู้สอน นักศึกษาที่ประสบความสำเร็จได้คะแนนสูงคือคนที่ศึกษาแหล่งข้อมูลได้อย่างตรงประเด็น คิดอย่างวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อค้นพบของพวกเขา อภิปรายและโต้แย้งจนนำไปสู่การสร้างมุมมองอย่างมีเหตุผลได้ ด้วยเทคนิคการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การฟังบรรยาย (Lectures) การสัมมนา (Seminars) การทำกิจกรรมกลุ่ม (Group and team activities) การเรียนกับผู้สอน (Tutorials) การทำกิจกรรมออนไลน์ (Online activities) การวิจัยอิสระ (Independent research) (Allan and Cook, 2003: 15-16)

2.3 การแสวงหาข่าวสาร (Information Seeking Theory)

แบบจำลองการแสวงหาข่าวสาร การหลีกเลี่ยงและการจัดการข่าวสาร (Model of seeking, avoiding and processing) ของโดโนฮิวและทิปตัน (Donohew and Tipton, 1973 อ้างถึงในดวงพร หมวดมณี, 2553: 15-17) อธิบายว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ไม่ตรงกับภาพที่เขามีต่อความเป็นจริงหรือความรู้สึกลึกๆที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะรู้ว่าเป็นอันตราย ภาพ (Image) หรือภาพของความจริง (Image of reality) ที่คนมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ส่วนแรกของภาพประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ เป้าหมาย ความเชื่อและความรู้ที่บุคคลมีอยู่ ส่วนที่สองของภาพประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self - concept) รวมถึงการประเมินความสามารถของตนเองในการคุมสถานการณ์ต่างๆ และส่วนที่สามของภาพประกอบด้วยรูปแบบของการใช้ข่าวสาร (Information - using set) ซึ่งควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในการแสวงหาข่าวสารและการจัดการข่าวสาร (Seeking and processing information)

การแสวงหาข่าวสารบุคคลจะมีวิธีการหรือกลยุทธ์ที่ต่างกัน กล่าวคือกลยุทธ์ที่ใช้มุมกว้างและมุมแคบ มุมกว้างบุคคลจะแสวงหาข่าวสารจากแหล่งต่างๆ เท่าที่เป็นไปได้ ส่วนมุมแคบบุคคลจะเลือกแหล่ง

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

สารเพียงแหล่งเดียวและใช้เป็นฐานสำหรับการแสวงหาข่าวสาร ข่าวสารที่ถูกต้องหรือไม่มีความสำคัญจะถูกทิ้งไปเช่นเดียวกับข่าวสารที่ซ้ำซาก ข่าวสารที่ถูกทิ้งบุคคลจะหยุดการใช้ข่าวสารนั้นแต่ข่าวสารที่มีความเกี่ยวข้องและตรงกับภาพที่บุคคลมีจะถูกนำมาพิจารณาว่าจะจัดการต่อไปหรือไม่ ถ้าไม่ข่าวสารนั้นจะถูกทิ้งถ้าใช้ข่าวสารนั้นจะถูกนำมาจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นจึงประเมินสถานการณ์และตัดสินใจที่จะแสวงหาหรือหยุดแสวงหา หากคิดว่าข่าวสารมีเพียงพอแล้วก็จะหยุดและนำข่าวสารนั้นไปใช้เลย แต่ถ้าข่าวสารที่ได้รับไม่เพียงพอก็จะแสวงหาข่าวสารต่อไป (กนกพร ศักดิ์อุดมขจร, 2543: 34) นอกจากนี้ Krikelas ได้อธิบายว่าพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นพบว่าความรู้ที่ตนเองมีอยู่นั้นไม่เพียงพอจึงต้องการแสวงหาเพิ่มเติมนั่นเอง (Krikelas, 1983 อ้างถึงในนฤมล เพิ่มชีวิตและพัชนี เขยจรรยา, 2553) โดยการแสวงหาข้อมูลข่าวสารมี 2 ลักษณะคือการแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้วยความกระตือรือร้น (Active information search) กับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารอย่างไม่กระตือรือร้น (Passive information search) (Assael, 1998 อ้างถึงในนฤมล เพิ่มชีวิตและพัชนี เขยจรรยา, 2553)

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 420 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 68.80 และเพศชายจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 31.20 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตมากที่สุด จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 14.80 รองลงมาเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 ถัดไปเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวนมหาวิทยาลัยละ 60 คน คิดเป็นร้อยละ 14.30 และเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพน้อยที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 โดยกลุ่มตัวอย่างกำลังเรียนอยู่ชั้น ปี 3 มากที่สุด จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมาเรียนอยู่ชั้นปี 2 จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 23.10 ถัดไปเรียนอยู่ชั้นปี 4 จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 และเรียนอยู่ชั้นปี 1 น้อยที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อเพื่อติดตามข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบันจากสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด โดยเลือกเป็นอันดับที่ 1 จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 75.70 ส่วนการเปิดรับสื่อบุคคลเพื่อสนทนาข่าวสาร สถานการณ์ปัจจุบันพบว่ากลุ่มตัวอย่างสนทนาข่าวสาร สถานการณ์ปัจจุบันกับเพื่อนมากที่สุด จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 73.10 และกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่จะเชื่อถือข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40

สำหรับพฤติกรรมกาไม่เปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างในปัจจุบันพบว่า ไม่เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์มากที่สุด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 ด้านการเปิดรับพบว่า เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 76.40 รองลงมาเปิดรับสื่อบุคคล จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 51.90 ถัดไปเปิดรับสื่อเว็บไซต์ จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์น้อยที่สุด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 สำหรับวันเสาร์ถึงวันอาทิตย์เปิดรับสื่อออนไลน์มากที่สุด จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 รองลงมาเปิดรับสื่อโทรทัศน์ จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 40.70 ถัดไปคือสื่อภาพยนตร์ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 37.60 และเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์น้อยที่สุด จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 10.50

ด้านพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อตามช่วงเวลาพบว่า เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดทุกช่วงเวลา โดยเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์สูงที่สุดคือช่วงเวลา 18.01-22.00 น. ส่วนเวลาในการเปิดรับสื่อพบว่าเปิดรับสื่อบุคคล

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

แต่ละครั้งคือ 5-15 นาทีมากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 เปิดรับหนังสือพิมพ์แต่ละครั้งน้อยกว่า 5 นาทีมากที่สุด จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 18.80 เปิดรับหนังสือหรือนิตยสารแต่ละครั้ง 5-15 นาทีมากที่สุด จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 14.80 เปิดรับวิทยุแต่ละครั้ง 30 นาทีมากที่สุด จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 เปิดรับภาพยนตร์แต่ละครั้ง 2-3 ชั่วโมงมากที่สุด จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 เปิดรับโทรทัศน์แต่ละครั้ง 2-3 ชั่วโมงมากที่สุด จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 25.70 เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์แต่ละครั้งมากกว่า 10 ชั่วโมงมากที่สุด จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 36.20 และเปิดรับเว็บไซต์แต่ละครั้ง 1 ชั่วโมงมากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60 ส่วนการแสวงหาความรู้พบว่า แสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ มีค่าเฉลี่ยรวม 3.42 อยู่ในระดับปานกลาง โดยแสวงหาความรู้จากสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.69) รองลงมาแสวงหาความรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=4.16) ถัดไปแสวงหาความรู้จากสื่อเว็บไซต์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=4.12) และแสวงหาความรู้จากสื่อหนังสือพิมพ์น้อยที่สุดอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย=2.16) นอกจากนี้การศึกษาวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนของกลุ่มตัวอย่างยังพบว่า แสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนในรูปแบบการเรียนกับผู้สอนมากที่สุด จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 73.80 รองลงมาคือการทำกิจกรรมออนไลน์ จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 67.40 ถัดไปคือการทำกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 56.40 การฟังบรรยาย จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 การสัมภาษณ์ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80 การวิจัยอิสระ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับและแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนในรูปแบบการปฏิบัติน้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คนพบว่า ทุกคนมีอุปกรณ์สื่อสารคือโทรศัพท์มือถือและมีอินเทอร์เน็ตแบบเหมาจ่ายรายเดือน กลุ่มตัวอย่างจะใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวและเพื่อน ตลอดจนใช้ติดตามข่าวสารและสืบค้นข้อมูลต่างๆ รวมถึงใช้เพื่อความบันเทิงด้วย สำหรับสัญญาณอินเทอร์เน็ตพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะใช้สัญญาณ Wi-Fi ในมหาวิทยาลัยเป็นหลักและในสถานที่ต่างๆ ที่มี Wi-Fi ให้ใช้ฟรี สำหรับการแสวงหาความรู้ด้านการเมือง กลุ่มตัวอย่างจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองจากเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน รับชมข่าวโทรทัศน์และพุดคุยรวมถึงซักถามกับอาจารย์ผู้สอน ส่วนการแสวงหาความรู้ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจจากเว็บไซต์ด้านเศรษฐกิจโดยตรง รับชมข่าวโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์เฉพาะทางด้านเศรษฐกิจทั้งที่ตีพิมพ์เป็นฉบับและหนังสือพิมพ์ออนไลน์ สำหรับการแสวงหาความรู้ด้านสังคม กลุ่มตัวอย่างจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้านสังคมจากสื่อออนไลน์ ดูข่าวโทรทัศน์ ดูเว็บไซต์สำนักข่าว และมีการแสวงหาข้อมูลจากสื่อบุคคล ได้แก่ การพุดคุยกับเพื่อน คนในครอบครัว อาจารย์ เป็นต้น

ด้านปัญหาและอุปสรรคของการแสวงหาความรู้ พบว่าปัญหาของการแสวงหาความรู้คือการค้นหาคำสำคัญ (Key word) ที่จะใช้หาข้อมูล นอกจากนี้ยังมีปัญหาของข้อมูลที่ถูกปิดกั้นทำให้ไม่ได้ข้อมูลตามที่ต้องการและการบิดเบือนข้อมูลความจริงทำให้ต้องคิดวิเคราะห์ให้รอบด้านก่อนนำไปใช้ การหาข้อมูลให้มากจึงเป็นเรื่องจำเป็นรวมถึงข้อมูลนั้นต้องมีความน่าเชื่อถือทั้งจากตัวบุคคลที่เป็นแหล่งข่าวและตัวเว็บไซต์ด้วย อีกประการคือเรื่องความรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่จะสืบค้น หากมีความรู้เดิมก็จะทำให้ง่ายต่อการค้นคว้า การหาข้อมูล สำหรับการหลงประเด็นก็เป็นอีกปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างให้สัมภาษณ์ กล่าวคือการค้นคว้าข้อมูลไปเจอในสิ่งที่แต่ละสื่อประเด็นแตกต่างกันทำให้หลงไปกับข้อมูลที่ล่อลวงเสนอ การหลงเชื่อจึงเกิดขึ้น ส่วนอุปสรรคเวลาค้นคว้าหาข้อมูลคือสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ช้า ทำให้การค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ช้าลง หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรทำให้หลุดการค้นคว้าจึงไม่ต่อเนื่อง การค้นคว้าข้อมูลในเว็บไซต์มี

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

อุปสรรคคือมักมีหลายเว็บไซต์ แต่ละเว็บไซต์ที่มีมาของข้อมูลต่างกัน ทำให้ต้องเลือกเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งอาจทำให้สับสนข้อมูล หรือบางข้อมูลถูกลบถูกถอดออก นอกจากนี้ยังพบว่าข้อมูลข่าวสารจากทางราชการมีมากและซ้ำซ้อนกัน บางข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกันแต่ไม่มีเจ้าภาพทำให้ข้อมูลกระจัดกระจายอยู่ในห้องสมุดของแต่ละกระทรวงหรืออยู่แยกกันในเว็บไซต์แต่ละกระทรวง รวมถึงข้อมูลข่าวสารจากทางราชการมีการเปิดเผยลงเว็บไซต์ที่ล่าช้ากว่าเว็บไซต์ของภาคเอกชนหรือเว็บไซต์ของสำนักข่าวต่างๆ และหากต้องการข้อมูลหรือสัมภาษณ์ข้าราชการต้องทำหนังสือขออนุญาตซึ่งจะใช้เวลานาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นักศึกษาสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างกัมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในวันจันทร์-วันศุกร์ของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างกัมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อบุคคล ($X^2 = 41.901$) และเปิดรับสื่อโทรทัศน์ ($X^2 = 27.667$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในวันเสาร์-วันอาทิตย์ของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างกัมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อหนังสือ/นิตยสาร ($X^2 = 16.746$) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ($X^2 = 16.177$) และการเปิดรับสื่อเว็บไซต์ ($X^2 = 23.911$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาสื่อสารมวลชนในเขตกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างกัมีพฤติกรรมการแสวงหาความรู้แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่านักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างกัมีพฤติกรรมการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการฟังบรรยาย ($X^2 = 27.359$) วิธีการสัมภาษณ์ ($X^2 = 12.682$) วิธีการทำกิจกรรมกลุ่ม ($X^2 = 35.462$) วิธีการเรียนกับผู้สอน ($X^2 = 22.457$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อติดตามข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบันจากสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด โดยเลือกเป็นอันดับที่ 1 และยังศึกษาพบว่าเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 76.40 และเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดในวันเสาร์ถึงวันอาทิตย์เช่นกัน จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของลลิตเทพทรัพย์เมือง (2559) ซึ่งพบว่าปรากฏการณ์สื่อในช่วงปี 2558-2559 สะท้อนให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่เข้าสู่โลกดิจิทัลอย่างเต็มตัว ซึ่งสื่อออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลดึงดูดความสนใจผู้รับสารได้มากกว่าโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่จะเชื่อถือข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัญชลี วงษ์บุญงามและดารณี ธัญญสิริ (2554) ที่พบว่าหากข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองไม่ตรงกันในแต่ละสื่อจะเชื่อถือข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด เพราะสื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งซึ่งนับเป็นที่พึ่งของประชาชนเพราะนอกจากประชาชนจะใช้ประโยชน์จากการติดตามข้อมูลข่าวสารแล้วยังสามารถใช้ข่าวสาร สาระ บทความ บทวิเคราะห์ และข้อคิดต่างๆ จากสื่อมวลชนมาเป็นแนวทางในการคิดและตัดสินใจด้วย

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

สำหรับพฤติกรรมการไม่เปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างในปัจจุบันพบว่า ไม่เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์มากที่สุด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการรายงานด้านสื่อสิ่งพิมพ์ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยว่าตั้งแต่ปี 2559 นิตยสารอิมเมจได้ประกาศปิดตัวลงและตามมาด้วยสื่อสิ่งพิมพ์อื่นอีกที่ทยอยปิดตัวลงในปี 2559-2560 เพราะประสบปัญหาขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลหรือเรียกกันว่า Digital Disruption อาทิ นิตยสารสกุลไทย นิตยสารพลอยแถมเพชร หนังสือพิมพ์บ้านเมือง นิตยสารดิฉัน นิตยสารขวัญเรือน และนิตยสารคู่สร้างคู่สม เป็นต้น (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2560) และยังคงสอดคล้องกับสถานการณ์สื่อมวลชนในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนไปตามแนวโน้มของโลกเทคโนโลยีในปัจจุบัน กล่าวคือเมื่อสื่อสิ่งพิมพ์กำลังจะหมดไป สื่อออนไลน์ก็เข้ามามีอิทธิพลแทนที่ โดยเฉพาะสื่อโซเชียลมีเดียเพราะเป็นการสื่อสารสองทางสามารถโต้ตอบไปมากับผู้รับสาร นำเสนอข่าวสารได้เร็วที่สุดและเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างจำเพาะเจาะจง (พีร พงศ์พิพัฒน์พันธุ์, 2559) อย่างไรก็ตามสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2562) กล่าวว่าผู้รับสารที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์และรายการวิทยุที่มีคุณภาพจะได้รับความรู้ดีกว่ารับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต เนื่องจากระบบอัลกอริทึมของสื่อโซเชียลนั้นกรองเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความสนใจหรือพฤติกรรมของผู้รับสารให้เห็นเท่านั้นจึงทำให้ผู้รับสารรับรู้ได้แคบลงนั่นเอง

ด้านการเปิดรับพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 76.40 รองลงมาเปิดรับสื่อบุคคล จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 51.90 ถัดไปเปิดรับสื่อเว็บไซต์ จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์น้อยที่สุด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 ซึ่งผู้รับสารจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารนี้เรียกว่า กระบวนการเลือกสรร (Selective Process) บุคคลอาจปฏิเสธข่าวสารตั้งแต่แรก คือ ไม่เลือกอ่าน ไม่ฟัง ไม่ดู สำหรับกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารได้ บุคคลก็พยายามที่จะสนใจเฉพาะเนื้อหาบางส่วนที่ตนเองสนใจ รวมถึงเลือกตีความให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ดังนั้นสื่อที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันมีแรงจูงใจผู้รับสารต่างกันก็ย่อมจะมีผลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของประชาชนในระดับที่ต่างกันด้วย นอกจากการเลือกเปิดรับแล้วบุคคลก็ยังเลือกรับรู้และเลือกจดจำด้วย (دنوفล อุนจินตามณี, 2545: 25-26) โดยผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมไม่เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์มากที่สุด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารกล่าวคือ บุคคลอาจปฏิเสธข่าวสารตั้งแต่แรก คือ ไม่เลือกอ่าน ไม่ฟัง ไม่ดู ซึ่งผลการวิจัยพบว่าไม่เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์มากที่สุดนั้นอาจเพราะว่าสื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ต้องหาซื้อ ไม่สะดวก ไม่เคลื่อนไหว ไม่สามารถเชื่อมโยงกับสื่ออื่นๆ และล่าช้าทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่เลือกเปิดรับในปัจจุบัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การยอมรับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร” ที่พบว่าความต้องการข้อมูลข่าวสารของนักศึกษาที่มากที่สุดคือเนื้อหาประเภทสาระบันเทิง และนักศึกษาสนใจรูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียมากที่สุดและสิ่งที่นักศึกษาต้องการคือ การเชื่อมโยงติดต่อถึงกันเป็นเครือข่ายของโลก (อารีรัตน์ ชนะขวัญ, 2551)

สำหรับพฤติกรรมด้านการแสวงหาความรู้ผลการวิจัยพบว่า แสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ มีค่าเฉลี่ยรวม 3.42 อยู่ในระดับปานกลาง โดยแสวงหาความรู้จากสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.69) รองลงมาแสวงหาความรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=4.16) ถัดไปแสวงหาความรู้จากสื่อเว็บไซต์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=4.12) และแสวงหาความรู้จากสื่อหนังสือพิมพ์น้อยที่สุดในระดับมากที่สุด

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย=2.16) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของอาจารย์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน” พบว่าอาจารย์แสวงหาสารนิเทศเพื่อการสอนและเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมถึงเพื่อการบริการทางวิชาการด้วย โดยแหล่งสารนิเทศมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เหตุผลในการเลือกแหล่งสารนิเทศคือเป็นแหล่งที่เข้าถึงได้ง่าย มีความถูกต้องน่าเชื่อถือและเสียค่าใช้จ่ายไม่สูง (วชิราภรณ์ คลังธนบุรณ์, 2547) แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะแสวงหาความรู้จากสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุดแต่บรรพชน วงศ์กิจรุ่งเรือง (2561) ศึกษาพบว่าบริการออนไลน์จำนวนมากมีระบบอัลกอริทึมที่คอยเลือกและปรับบริการให้ตรงกับความต้องการส่วนบุคคลของผู้รับสารโดยทำหน้าที่เป็นนายประจักษ์ชาวสารนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้รับสารเท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลให้นักศึกษาสื่อสารมวลชนได้ยินแต่เสียงสะท้อนที่ตรงกับความต้องการและความเชื่อของตนเองเท่านั้น (Echo chamber) หรือที่เรียกว่าอยู่แต่ในโลกที่ห่อหุ้มด้วยฟองสบู่ตัวเอง (Filter Bubble)

ส่วนวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนของกลุ่มตัวอย่างพบว่า แสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนในรูปแบบการเรียนกับผู้สอนมากที่สุด จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 73.80 รองลงมาคือการทำกิจกรรมออนไลน์ จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 67.40 ถัดไปคือการทำกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 56.40 และแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนในรูปแบบการปฏิบัติน้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าผู้เรียนในศาสตร์การสื่อสารมักเป็นผู้แสวงหาความรู้ ข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสารต่างๆ เพื่อนำมาประกอบใช้ในการเรียน การวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Krikelas (อ้างถึงในนฤมล เพิ่มชีวิตและพสนี เสงี่ยมรยา, 2553) ที่อธิบายว่าการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร คือการที่บุคคลกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้น ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความสนใจ หน้าที่การงานและการเรียนรู้ พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นพบว่าความรู้ที่ตนเองมีอยู่นั้นไม่เพียงพอจึงต้องการแสวงหาเพิ่มเติม

การศึกษาความแตกต่างระหว่างการแสวงหาความรู้ตามแนวคิดสมัยใหม่ (Modernism) กับยุคหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) นั้นพบว่าแนวคิดสมัยใหม่จะเน้นองค์ความรู้และเหตุผล ต่างกับยุคหลังสมัยใหม่ซึ่งเน้นการใช้ทุกวิถีในการแสวงหาความรู้ ความจริงแม้กระทั่งการใช้ความเจ็บ ในอีกแง่มุมแนวคิดสมัยใหม่จะเน้นผู้ศึกษาให้แยกตนเองออกห่างจากสิ่งที่ศึกษาแต่ยุคหลังสมัยใหมกลับเน้นให้ผู้ศึกษาลงไปวิจัยแบบมีส่วนร่วมรวมถึงศึกษาสิ่งที่ขาดหายไป ทำให้ปัจจุบันแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการแสวงหาความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาในแง่ที่การวิจัยนั้นเป็นบทบาทสำคัญในการแสวงหาความรู้ของสถาบันอุดมศึกษา (Hassan, 1987 และติน ปรัชญพทุทธ์, 2522 อ้างถึงในอภิภา ปรัชญพทุทธ์, 2554 : 17-23) แม้ว่าการวิจัยจะเป็นสิ่งสำคัญและมีบทบาทมากในการแสวงหาความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในยุคหลังสมัยใหม่แต่ผลการวิจัยการแสวงหาความรู้กลับพบว่ากลุ่มตัวอย่างแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนในรูปแบบการเรียนกับผู้สอนมากที่สุด จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 73.80 แต่แสวงหาความรู้ด้วยการวิจัยอิสระเพียง 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษายังเน้นให้ความสำคัญกับทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติหรือการลงมือวิจัยอิสระเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่นั้นเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันประชาชนรับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายช่องทางทั้งจากสื่อมวลชน เว็บไซต์และสื่อออนไลน์

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

รวมถึงประชาชนไม่ได้เป็นผู้รับสารฝ่ายเดียวแต่ยังเป็นผู้ส่งต่อข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสื่อต่างๆ การเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการสร้างวาทกรรมที่มีเนื้อหาทั้งภาพ ข้อความ และเสียงบรรยายที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ความเกลียดชัง ความขัดแย้งในสังคมจึงถูกส่งต่อผ่านการกดไลค์ (Like) กดแชร์ (Share) หรือการส่งต่อลิงค์ข้อความให้ผู้อื่น (Link) แม้ว่าทุกคนจะมีเสรีภาพในการสื่อสารแต่เสรีภาพก็ควรตั้งอยู่บนความรับผิดชอบของทุกคนที่สื่อสารด้วยเช่นกัน โดยสื่อมวลชนและประชาชนผู้ใช้สื่อควรหยุดสร้าง หยุดใช้วาทกรรมสร้างความเกลียดชัง และใช้วิจักษณ์ญาณในการรับข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนด้านสื่อสารมวลชนควรตระหนักถึงการเรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนและประชาชนที่มีต่อการสื่อสารทั้งในรูปแบบการเรียนการสอน การทำกิจกรรม การฝึกปฏิบัติ ตลอดจนการวิจัย

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยควรสร้างภาคีเครือข่ายการเฝ้าระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการสร้างวาทกรรมที่มีเนื้อหาทั้งภาพ ข้อความ และเสียงบรรยายที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ความเกลียดชัง ความขัดแย้งในสังคมทั้งกับมหาวิทยาลัยด้วยตนเอง การสร้างเครือข่ายกับภาครัฐ และการสร้างเครือข่ายกับองค์กรสื่อมวลชน เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ภาครัฐและองค์กรสื่อ

สำหรับด้านการแสวงหาความรู้ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนการเรียนการสอนให้เน้นการค้นคว้า การแสวงหาข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การคิดวิเคราะห์ รวมถึงการรู้เท่าทันข้อมูลที่ได้มา และการวิจัย ซึ่งจะสามารถพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นนักวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล (Data Journalist) ได้ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยควรเป็นเจ้าภาพกระตุ้นให้เกิดสังคม Open Data คือการเปิดข้อมูลที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ได้โดยอิสระด้วยการให้เครดิต และผลักดันให้ภาครัฐเห็นความสำคัญของ Open government คือข้อมูลเปิดโดยรัฐบาลซึ่งหากประเทศไทยสามารถเปิดข้อมูลภาครัฐให้ประชาชนและสื่อมวลชนสามารถใช้ข้อมูลได้ก็จะเกิดผลดีตามมานั่นคือ ภาครัฐเกิดความโปร่งใส ภาคประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมและการเพิ่มพลังประชาชนให้มีสิทธิตรวจสอบมากขึ้น

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

บรรณานุกรม

- กนกพร ศักดิ์อุดมจักร. (2543). **การแสวงหาข่าวสาร การใช้ประโยชน์และพฤติกรรมการบริหารการเงินบุคคลของประชาชนกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. นิเทศศาสตร์พัฒนาการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (Kanokporn Sak-Udomkajorn. (2000). **Financial Information Seeking, Uses and Personal Financial Management of Bangkok Residents**. Master of Arts. Development Communication. Chulalongkorn University.)
- ดนุพล อุ่นจินตามณี. (2545). **การเปิดรับข่าวสาร ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิรูปอุดมศึกษาของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต. สื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (Danupon Aunjindamanee. (2002). **Media Exposure, Knowledge and Attitude of University Students in Bangkok in higher Education Reform**. Master of Arts. Mass Communication. Thammasat University.)
- ดวงพร หมวตมณี. (2553). **การแสวงหาข้อมูลข่าวสารและความคาดหวังของผู้ลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต. การจัดการการสื่อสารองค์กร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (Tuangporn Muedmanee. (2010). **Information Seeking and Expectations of the Internet Trading Investors**. Master of Arts. Corporate Communication Management. Thammasat University.)
- นฤมล เพิ่มชีวิตและพัชนี เขยจรรยา. (2553). “การแสวงหาข้อมูล การใช้ประโยชน์และความเชื่อถือในข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคสร้างเองของคนวัยทำงาน.” **วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา**. 3 (1). หน้า 99-121. (Nareumon Peumchewit and Patchanee Cheuyjanya. (2010). “Information Seeking, Uses and Credibility of Traveling Information from Online Consumer-generated Media of Working People.” **Journal of Public Relations and Advertising**. 3 (1) PP. 99-121.)
- วชิราภรณ์ คลังธนบูรณ์. (2547). “พฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของอาจารย์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน.” **วารสารบรรณารักษศาสตร์**. 24 (2) หน้า 48-63. (Wachiraporn Klungthananoon. (2004). **Information Seeking Behavior of History Faculty Members in State and Private Universities**. **Library Science Journal**. 24 (2) PP.48-63)
- วรวิ มุลสิน. (2556). **Postmodern แนวคิดหลังทันสมัย**. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด. (Worrapuri Moonsin. (2013). **Postmodern**. Ubonratchathani: Yongsawasdi Intergroup Printing)
- ศิริพร นันตาคำ. (2551). **พฤติกรรมการเปิดรับสื่อในการตัดสินใจซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. การบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (Siriporn Nantakam. (2008). **Media Exposure Behavior of Consumers' decision making Regarding Electric Appliance Purchases in Mueang District, Chiang Mai**. Master of B.A. Business Administration. Chiang Mai University.)

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

(ม.ป.ป.). **บทสรุปผู้บริหาร พฤติกรรมการบริโภคสื่อ (Media Consumption) ของไทย.**

เอกสารเผยแพร่. (Office of National Broadcasting and Telecommunications Commission. (n.d.)

Executive Summary Thai Media Consumption. Publication)

อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2554). **หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์.

(Apipa Pachayapreuti. (2011). *Postmodernism and Higher Education*. Bangkok: Sorjareun Printing.)

อัญชลี วงษ์บุญงามและดารณี ธัญญสิริ. (2554). **การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร.**

รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (Anchulee Wongboonngam and

Darani Thanyasiri. (2011). *Political Information Exposure, Knowledge and Political Participation of Rajamangala University of Technology's Students in Bangkok*. Research Report.

Rajamangala University of Technology Pra Nakhon.)

อารีรัตน์ ชนะขวัญ. (2551). **การยอมรับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ตของนิสิต**

นักศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (Areerat Chanakaun. (2008). *The Acceptance by University Students in Bangkok of Educational Information via the Internet*. Master of Arts. Mass Communication Technology. Ramkhamhaeng University.)

Allan, B. and Cook, J. (2003). *Study Skills Handbook*. 2nd Ed. United Kingdom: University of Hull.

Becker, S.L. (1983). *Discovering Mass Communication*. Illinois: Scott Foresman and Company.

เว็บไซต์

ฉลองศักดิ์ สุขใจธรรม. (2558). **ทีวีดิจิตอล: จะเหลือ “ตัวจริง” กี่ราย.** สืบค้นวันที่ 16 ธันวาคม 2559,

เข้าถึงได้จาก <http://www.marketeer.co.th>. (Chalongsak Sukjaitham. (2015). *Digital TV: How many Real Entrepreneur Remain*. Retrieved from <http://www.marketeer.co.th>. December 16, 2016)

พีร์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์. (2559). **สถานการณ์สื่อมวลชนในโลกยุคใหม่.** สืบค้นวันที่ 12 มีนาคม 2561,

เข้าถึงได้จาก <http://www.siamrath.co.th/n/1649>. (Pee Pongpipattanapan. (2016). *Mass Media Situation in the Modern World*. Retrieved from <http://www.siamrath.co.th/n/1649>. March 12, 2018,)

มานะ ตริยาภิวัฒน์. (2553). **เมื่อนักข่าว “ดราม่า” พัฒนาสู่สายพันธุ์ใหม่แบบ Cinematic**

Journalism และ Emo-Journalism. สืบค้นวันที่ 7 มีนาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.nationtv.tv/blog>. (Mana Trirayapiwat. (2010). *When Reporter was Dramatics, Come to New Cinematic Journalism and Emo-Journalism*. Retrieved from <http://www.oknation.nationtv.tv/blog>. March 7, 2018,)

วราภรณ์ สามโกเศศ. (2559). **รู้จัก Disruptive Technologies.** สืบค้นวันที่ 1 มกราคม 2561, เข้าถึงได้จาก

<http://www.bangkokbiznews.com>. (Waraporn Samgosase. (2016). *Get to Know Disruptive Technologies*. Retrieved from <http://www.bangkokbiznews.com>. January 1, 2018)

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). **ความท้าทายแห่งศตวรรษที่ 21 ของพลเมืองดิจิทัล**. สืบค้นวันที่ 31 ธันวาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.the101.world/digital-challenges>. (Worapoj Wongkijrungrueang. (2018). **The 21st Century's Challenges of Digital Citizen**. Retrieved from <http://www.the101.world/digital-challenges>. December 31, 2018,)
- สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยและสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย. (2557). **เสรีภาพ... บนความรับผิดชอบ**. เอกสารแถลงการณ์. วันเสรีภาพสื่อมวลชนโลก สืบค้น วันที่ 13 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.tja.or.th/index.php?option=com>. (Thai Journalists Association and Thai Broadcast Journalists Association. (2014). **Freedom...on Responsibility**. Statement. World Press Freedom Day, Retrieved from <http://www.tja.or.th/index.php?option=com>. March 13, 2018,)
- สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2560). **ควบคุม คุณค่า คุณลักษณะ**. สืบค้น 7 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaipbs.or.th/content/268923>. (Thai Journalists Association. (2017). **Control Threat Fall**. Retrieved from <http://www.thaipbs.or.th/content/268923>. March 7, 2018,)
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2562). **เสพสื่อแบบไหน ให้รู้ทันโลก**. คลิปความรู้. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. วันที่ 28 มีนาคม 2562. (Somkiat Tangkijwanich. (2019). **Which Media do you Know about the World**. VDO clip. Thailand Development Research Institute. March 28, 2019,)
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2559). 15 ธันวาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://broadcast.nbtc.go.th>. (Office of National Broadcasting and Telecommunications Commission. (2016). Retrieved from <http://broadcast.nbtc.go.th>. December 15, 2016)
- Brandbuffe. (2561). **สถิติผู้ใช้ดิจิทัลทั่วโลก ไทยเสพติดเน็ตมากที่สุดในโลก กรุงเทพมหานครผู้ใช้ facebook สูงสุด**. สืบค้น 20 มีนาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.brandbuffet.in.th>. (Brandbuffe. (2018). **Statistical for the World's Digital Users. Thailand is the Most in the World Time Spent Using the Internet and Bangkok Population is the Most Facebook Using**. Retrieved from <https://www.brandbuffet.in.th>. March 20, 2018)
- Kovach B. and Rosenstiel T. (2007). **The Elements of Journalism**. March 13, 2018, Retrieved from <http://www.americanpressinstitute.org>.

สัมภาษณ์

- จุมพล รอดคำดี. (2561). **บรรยายพิเศษ “แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์” มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**. วันที่ 24 มกราคม 2561. (Jumpol Rodcamdee. (2018). **How to Learning Development for Mass Communication**. Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. January 24, 2018,)